

LIETUVOS VIETOS BENDRUOMENIŲ ORGANIZACIJŲ SĄJUNGA

Kodas 302541776, Konstitucijos pr. 3, Vilnius, LT-09301. Tel.+370 698 33829,
el.p.: lvbosajunga@gmail.com. A/s LT74 4010042402929513 AB Luminor bankas

LR Ekonomikos ir inovacijų ministerijai
Seimo Ekonomikos komitetui
Lietuvos nevyriausybinų organizacijų tarybai

2019-12-16 Nr. 2019/67

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIO VERSLO PLĖTROS ĮSTATYMO

Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjunga (toliau tekste – LVBOS), vienijanti per 1430 Lietuvos miesto ir kaimo vietos bendruomenių organizacijų ir įgyvendindama projektą pagal 2014–2020 metų Europos sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ Nr. 10.1.2-ESFA-K-917 priemonę „Visuomenės nepakantumo korupcijai didinimo ir dalyvavimo viešojo valdymo procesuose skatinimo iniciatyvos“, didelį dėmesį skiria teisės aktams, jų projektams ir sprendimams, susijusiems su vietos bendruomenių organizacijų ir kitų NVO aktyvesniu dalyvavimu viešajame valdyme.

Viešųjų paslaugų teikimo ir verslumo iniciatyvų skatinimas – tai sritys, kuriose veikia NVO, tarp jų ir vietos bendruomenių organizacijos. Šių veiklų skatinimas, aktyvinimas ir stiprinimas, skiriant veikloms ir iniciatyvoms finansavimą, yra numatyti visose Lietuvos valstybės programose bei įstatymuose: LR Vyriausybės programos įgyvendinimo, Lietuvos nacionalinės pažangos 2014–2020 ir dabar svarstomoje iki 2030 metų bei ES struktūrinės paramos veiksmų programose: SADM, ŽŪM, VRM finansavimo programose: Leader+ galimybės socialiniam verslui (2014–2020 m. LEADER), miestų bei miestelių BIVP – bendruomenės inicijuotai vietos plėtrai, - tai svarbūs dokumentai, siekiant užtikrinti efektyvų šio sektoriaus funkcionavimą, sprendžiant įvairias socialines problemas, skatinant gyventojų užimtumą ir verslumą.

LVBOS išnagrinėjo Lietuvos Respublikos Socialinio verslo plėtros įstatymo projektą ir pateikia šias pastabas bei pasiūlymus šio įstatymo tobulinimui.

1. Dėl įstatymo 2 straipsnio 1 ir 2 dalies „Socialinio verslo subjektas“ ir „Socialinis verslas“.

Socialinio verslo modelį, kriterijus, subjektus, jų formą, ekonominę naudą ir kt. yra apibrėžusi Lietuvos **Socialinio verslo koncepcija**, ŽŪM 2017-11-08 įsakymas Nr. 3D-720 „**Dėl socialinio verslo vykdymo pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos priemonės gairių patvirtinimo**“. Jomis reiktų ir vadovautis.

Pažymėtina, kad „Socialinį verslą gali vykdyti pelno siekiančios įmonės, kurių ekonominės veiklos pagrindinis tikslas – socialinė nauda, ir pelno nesiekiančios organizacijos, savo veikloje taikančios verslo modelius“. Koncepcijoje taip pat pažymėta, kad „Lietuvoje neišnaudojamas NVO potencialas skatinant socialinį verslą“. Deja, bet šis įstatymo projektas to taip pat neskatina.

Įstatymo projekto aiškinamajame rašte yra nurodomas 2011 m. spalio 25 dienos EK priimtas komunikatas „Socialinio verslo iniciatyva“ (KOM(2011) 682 galutinis), kuriame išreikšta nuomonė, kad, cituojame raštą: „...socialinio verslo plėtra turėtų vykti dvejomis kryptimis – tiek

LIETUVOS VIETOS BENDRUOMENIŲ ORGANIZACIJŲ SĄJUNGA

Kodas 302541776, Konstitucijos pr. 3, Vilnius, LT-09301. Tel.+370 698 33829,
el.p.: lvbosajunga@gmail.com. A/s LT74 4010042402929513 AB Luminor bankas

skatinant tradicinio privataus verslo susidomėjimą socialiniu verslu, tiek nevyriausybinių organizacijų domėjimąsi naujomis aplinkybėmis“.

Atsižvelgiant į tai, kad NVO yra **NE PELNO** organizacijos, kyla klausimas, ar **šios įstatymo sąvokos neužkerta kelio NVO tapti socialinio verslo subjektu?** Priešingu atveju, joms tektų įregistruoti papildomai viešąją įstaigą, mažąją ar kitokio pobūdžio įmonę, kaip to reikalauja įstatymas, o tai dažnu atveju papildoma našta organizacijai, norinčiai kurti verslą ar jau teikiančiai atitinkamas socialines paslaugas vietos bendruomenei.

Rekomenduojame į tai atsižvelgti svarstomame įstatyme.

Dėl šios priežasties **2 str. 2 dalyje** „Socialinis verslas“ siūlome atsižvelgti ir papildyti: „... ir iš kurios uždirbamas pelnas **ar gaunamos pajamos ir jų dalis...**“ (nes NVO gauna pajamas ir skiria jas savo veiklai). Toliau kaip tekste.

2. 3 str. 1 dalyje „*Socialinio poveikio sritys*“, manome, neapima visų socialinio poveikio sričių: arba reiktų remtis ES valstybių narių praktika, kurioje socialinis verslas „...veikia trijose srityse: integracijos į darbo rinką, asmeninių paslaugų ir socialiai atskirtų vietovių vystymo“. Pastaroji sritis apimtų Lietuvos regionus. Lietuvos regionų politika kaip tik ir numato verslumo skatinimą regionuose ir yra ypač aktuali.

3 str. 2 dalies išvardintų „... jų grupių...“ sąrašė **neįtrauktos šeimos, kurios būtų įtrauktos į atvejo vadybą ar socialinę riziką**. Iš esmės esamas išvardintas sąrašas neapima tų socialinio poveikio sričių ir paslaugų, kurie išvardinti Valstybės viešųjų paslaugų kataloge bei išvardintuose **2 str. 4 d.** teisės aktuose. Be to, būtina atsižvelgti į tai, kad dabartiniu laikotarpiu greitai keičiasi probleminės socialinės grupės, keičiasi ir jų sprendimo būdai, o teisėkūra neturėtų galimybės į problemas reaguoti pakankamai greitai. Remiamės 2018 m. NVO teisės instituto išvadomis dėl Socialinio verslo plėtros įstatymo ir joms pritariame.

Siūlome šią dalį įstatyme koreguoti, pažymint, kad „**grupių kriterijai išvardinti atskiru poįstatyminiu aktu**“, jį paruošti ir pateikti svarstymui.

3. 3 str. 3 dalyje „*Socialinio poveikio srityse*“ LVBO sąjungai sukėlė abejonę „*kultūrinė veikla ir visuomenės kūrybiškumo ugdymas*“. Iki šiol neturime pavyzdžių, kad šia veikla užsiimtų smulkusis ir vidutinis verslas, tai – išmintai kultūros ar švietimo įstaigų ar NVO, vietos bendruomenių sritis. Siūlome šią sritį išbraukti, nekomercializuoti kultūros srities.

Siūlome išbraukti ir „*pilietiškumo, patriotiškumo ugdymas, emigracijos mažinimas, visuomenės švietimas ir informavimas valstybės gynybos klausimais*“. Tai tikrai ne komercinė ar verslumą skatinanti sritis ir turėtų būti grynai valstybės institucijų ir NVO, ypač vietos bendruomenių prioritetas.

4. 4 str. 1 dalyje „*Socialinio verslo subjektas turi atitikti šiuos kriterijus*“ būtina papildyti ir „*nevyriausybinių organizacijų*“, nes priešingu atveju, ši dalis neatinka aukščiau paminėtų teisės aktų ir programinių nuostatų NVO atžvilgiu.

4 str. 1 d. 3 p. „*metinės pajamos iš ekonominės veiklos sudaro daugiau kaip 50 procentų visų socialinio verslo subjekto pajamų*“ yra neįveikiamas barjeras nevyriausybiniams organizacijoms, stipriai apriboja jų galimybes kurti socialinį verlą, nors šią sritį ypač skatina Valstybinės ir ES finansavimo programos. Klausimas, kaip bus traktuojama projektinė veikla ir finansavimas kuriant socialinį verslą ar teikiant socialines paslaugas? NVO atveju visos gaunamos pajamos

LIETUVOS VIETOS BENDRUOMENIŲ ORGANIZACIJŲ SĄJUNGA

Kodas 302541776, Konstitucijos pr. 3, Vilnius, LT-09301. Tel.+370 698 33829,
el.p.: lvbosajunga@gmail.com. A/s LT74 4010042402929513 AB Luminor bankas

reinvestuojamos tik į organizacijos veiklą pagal įstatus, kurios patenka į 3 punkte išvardytas sąlygas. Manome, kad tai taip pat neskatins bet kokio NVO verslumo, nurodomo ES ir vyriausybės programose. 50 procentų riba yra per aukšta ir turėtų būti labai ženkliai sumažinta. Taip pat reikia atsižvelgti ir į tai, kad tiek NVO, ypač vietos bendruomenių organizacijose, tiek labai smulkiose įmonėse pajamų lygis, remiantis įvairiais tyrimais yra nedidelis, dirba tik vienas žmogus. Tai sudarys ir nevienodas konkurencines sąlygas.

Siūlome nustatyti skirtingus kriterijus pelno siekiančioms ir nesiekiančioms pelno įmonėms ir NVO.

Stabdis NVO socialinio verslumo skatinimui ir **4-to punkto** reikalavimas „*daugiau nei 80 procentų iš ekonominės veiklos gauto pelno*“ skirti socialiniam poveikiui. Pažymime, kad Socialinio verslo koncepcijos 10.2 punkte kalbama apie tai, kad „*gautas pelnas reinvestuojamas pagal iš anksto apibrėžtas pelno paskirstymo procedūras ir taisykles, kad būtų pasiekti pagrindiniai tikslai*“.

LVBOS siūlo **3-čią ir 4 punktus** pakeisti, atsižvelgiant į Socialinio verslo koncepcijos nuostatas, o **4-ame punkte** pakeisti žodžius „*gauto pelno*“ į „*gauto pelno / pajamų*“.

Būtina pažymėti, kad ta pati Socialinio verslo koncepcija **11 ir 12 punktuose** apibrėžia ir kas vykdo socialinį verslą:

„11. *Socialinį verslą gali vykdyti pelno siekiančios įmonės, kurių ekonominės veiklos pagrindinis tikslas – socialinė nauda, ir pelno nesiekiančios organizacijos, savo veikloje taikančios verslo modelius.*

12. *Socialinis verslas gali būti įvairių teisinių formų: bendrijos, bendrovės, kooperatyvai, savitarpio draudimo įmonės, asociacijos, susivienijimai, fondai ir kito*“.

Tai dar viena priežastis, kodėl reikėtų taisyti ir papildyti įstatymo projekto **4 straipsnį**.

5. Dėl 5 straipsnio „Socialinio verslo subjekto statuso suteikimas“.

Pirma, nėra Ekonomikos ir inovacijų ministerijos paruošto „Socialinio verslo subjekto suteikimo ir netekimo tvarkos aprašo“. Jį tikrai reikia pristatyti ir paaiškinti, nes tai sukelia daug abejonių.

Antra, klausimas, kodėl šis statusas bus suteiktas būtent VŠĮ „Versli Lietuva“? Kokiais kriterijais vadovaujantis ši įmonė pasirinkta įgaliotu asmeniu ir ar tikrai pajėgi įvertinti įvairias verslumo ir socialinio verslo iniciatyvas? LVBOS nuomone, tai sukuria neskaidrios politikos priežastis, vienos įmonės interesų įgyvendinimą ir monopoliją valstybės mastu, sudaro prielaidas piktnaudžiavimui ir net korupcijai, nesudaro konkurencijos pasirenkant kitus ekspertus veiklai įvertinti. Socialinio verslo koncepcijoje numatyta verslo modelių įvairovė arba socialiniame versle „*gali būti pritaikyti ir tam tikri kelių verslo modelių principai pagal veiklos pobūdį, tikslinę grupę ar uždavinius*“. Tad ar pajėgi viena konkreti įstaiga tai įvertinti?

Įstatyme apleičiamai neturi būti apibrėžta įgaliota konkreti institucija, išskyrus valstybines (šiuo atveju – „Versli Lietuva“ nėra valstybinė institucija).

LVBOS pasiūlymu, įstatymo **5 sk. 1 d.** keisti į „*Socialinio verslo subjekto statusas įmonei / organizacijai suteikiamas vadovaujantis socialinio verslo subjekto statuso suteikimo ir netekimo tvarkos aprašu*“, jei aprašas bus pateiktas. Statusą pakankamai apibrėžia tolesni 5 skyriaus punktai, o jo veikla ir atitikimas suteiktam statusui atsispindės metinėje ataskaitoje apie veiklą.

Būtina patikslinti ir **5 skyriaus 4 dalį** „*Socialinio verslo statuso suteikimas neterminuotam laikui*“. LVBOS išreiškia abejonę ir dėl socialinio verslo statuso suteikimo neterminuotam laikui. Ar nebus taip, kaip dabar yra piktnaudžiaujama vadinamose socialinėse įmonėse, kurios įdarbina neįgaliuosius asmenis 6 mėnesiams, o statusas ir privilegijos lieka ilgam? Turėtų būti apibrėžtas

LIETUVOS VIETOS BENDRUOMENIŲ ORGANIZACIJŲ SĄJUNGA

Kodas 302541776, Konstitucijos pr. 3, Vilnius, LT-09301. Tel.+370 698 33829,
el.p.: lvbosajunga@gmail.com. A/s LT74 4010042402929513 AB Luminor bankas

terminas, sakykime, 1-3 metams, ir jei veikla atitinka nustatytus kriterijus, galima statusą pratęsti. Neįvardintas laikotarpis prieštarauja ir **7 straipsniui**, kuriame išvardintos socialinio verslo subjekto statuso netekimo priežastys.

6. Dėl 6 straipsnio „Socialinio verslo subjekto metinė ataskaita ir informacijos apie veiklą teikimas“.

Vadovaujantis naujai priimtu Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymu, kitais šiuo metu galiojančių įstatymų, naujų mokesčių įvedimu ir esamų pakeitimais, NVO finansinės veiklos apskaitos ir ataskaitų teikimo reikalavimų pasikeitimais nuo 2020 metų, įmonių ir organizacijų veikla finansinės veiklos ataskaitose bus pateikiamos žymiai platesnės ir reikalaus smulkesnio veiklos aprašo.

Todėl LVBOS siūlo nenustatyti **perteklinės atskiros ir teikiamos** „...ekonomikos ir inovacijų ministro nustatytos formos socialinio verslo subjekto veiklos praėjusių kalendorinių metų ataskaitos“. Šiame informacinių technologijų amžiuje visos finansinės veiklos ataskaitos yra pateikiamos ir prieinamos VĮ „Registru centras“. Ataskaitos skelbiamos ir organizacijų interneto svetainėse, jei jos tokias turi. Reikia atsižvelgti ir į tai, kad ne visos mažosios ir smulkiosios verslo įmonės turi interneto svetaines, didžioji dauguma naudojami socialiniais tinklais, todėl reikalavimas skelbti ataskaitas interneto svetainėse smulkiųjų įmonių atžvilgiu **perteklinis**.

LVBOS siūlo papildyti metinės finansinės ir veiklos ataskaitas forma, kurioje būtų įrašyta ir Socialinio verslo įstatymo **4 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse** nurodyta informacija.

Šią ataskaitą teikti Valstybinei įmonei „Registru centras“.

Tikimės, kad į pateiktus pasiūlymus ir pastabas bus atsižvelgta svarstant ilgai lauktą Socialinio verslo plėtros įstatymą.

Rašte vadovautasi šiais dokumentais:

1. Socialinio verslo koncepcija, Ūkio ministro įsakymas 2015-04-03 Nr. 4-207, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2016-08-31;
2. Lietuvos Respublikos Socialinio verslo plėtros įstatymo...“ Aiškinamasis raštas;
3. NVO teisės instituto raštas LR ūkio ministerijai „Dėl socialinio verslo plėtros įstatymo, 2018-08-13;
4. LR Žemės ūkio ministro įsakymas “Dėl socialinio verslo vykdymo pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos priemonių gairių patvirtinimo” 2017 m. lapkričio 9 d. Nr. 3D-720, suvestinė redakcija nuo 2019-12-07.
5. Europos Komisijos socialinio verslo iniciatyvos 2011 m. spalio 25 d. komunikatas Nr. KOM(2011).
6. LR Konkurencijos tarybos raštu Seimo Audito komitetui nr. (9.10-35) 6V-1299, 2019-06-05.

LVBOS pirmininkas

Ramūnas Navickas